УДК 811.11:81’42
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-17

Алла ЦАПІВ
доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, Херсонський державний університет, вул. Університетська, 27, Херсон, 73000
***ORCID:** 0000-0002-5172-213X*
***SCOPUS:** 57222522908*

Бібліографічний опис статті: Цапів, А. (2021). Наративний грифонаж як техніка творення текстово-графічних наративів. *Актуальні питання іноземної філології,* 15, 113–118, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-17

НАРАТИВНИЙ ГРИФОНАЖ ЯК ТЕХНІКА ТВОРЕННЯ ТЕКСТОВО-ГРАФІЧНИХ НАРАТИВІВ

Наукову розвідку присвячено дослідженню особливостей конструювання графічних наративів, адресатом яких є читач-дитина. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять праці з класичної та мультимодальної наратології, а також наукові доробки, сфокусовані на вивчення художніх текстів для дітей. Під графічним наративом розуміємо художній текст, створений за допомогою вербальних та невербальних засобів, у якому відбито історію про подію, що розгортається у художньому часі і просторі, і оповідається наратором крізь призму фокалізатора-дитини. До вербальних засобів творення історії відносимо текст, а до невербальних засобів належать малюнки, типографіка, використання різного кеглю та типу шрифту літер, гра з простором сторінки, стрілки, позначки тощо. Матеріалом дослідження послугували графічні наративи “Diary of a Wimpy Kid”, створені американським письменником та розробником комп’ютерних ігор Джефом Кінні та “Tom Gates. Biscuits, Bands and very big Plans”, авторкою якого є англійська письменниця Ліз Пішон. Графічні наративи створено у формі щоденника, який ведуть підлітки на ім’я Грег та Том. Особливістю графічного наративу є саме техніка його створення, яку ми кваліфікуємо як наративний грифонаж. Наративний грифонаж – техніка вербального та невербального творення історії, однією з особливостей якої є візуальний вигляд наративу, що нагадує побіжні ескізи/замальовки дитини, а шрифт літер імітує рукописний почерк дитини (підлітка). Наратором та фокалізатором досліджуваних наративів є Грег/Том, а графічні позначки, малюнки, простір сторінки стають графічними засобами творення його точки зору як фокалізатора. У роботі виявлено графічні засоби творення візуальної образності, як-от візуальної метонімії. Визначено роль малюнків у творенні смислів загалом та конструюванні наративу зокрема.

***Ключові слова:** наративний грифонаж, наративна техніка, наратор, фокалізатор, щоденник.*

Alla TSAPIV
Doctor of Philological Sciences, associate professor, professor at the Department of English Philology and World Literature named after Professor Oleg Mishukov, Kherson State University Universitetska str. 27, Kherson, 73000
***ORCID:** 0000-0002-5172-213X*
***SCOPUS:** 57222522908*

To cite this article: Tsapiv, A. (2021). Naratyvnyi hryfonazh yak tekhnika tvorennia tekstovo-hrafichnykh naratyviv [Narrative Griffonage as a Technique of Graphic Narratives’ Creation]. *Current Issues of Foreign Philology*, 15, 113–118, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-17

NARRATIVE GRIFFONAGE AS A TECHNIQUE OF GRAPHIC NARRATIVES’ CREATION

The research focuses on the analysis of the specificity of construing graphic narratives, addressed to a child-reader. Theoretically and methodologically this research is grounded on works in the field of classical and multimodal narratology, as well as on theoretical and practical works, which focus on literary texts for children. We assume that graphic narrative is a literary text, created verbally and non-verbally, which conveys a story about some event, going on in fiction time and space, and is represented by a narrator via point of view of a child-focaliser. We consider that verbal

means of creating a story embrace the text itself, as well as to non-verbal means we refer pictures, typographic, different size and type of print, a play with the layout, arrows and different signs.

A case study of the research is a graphic narrative "Diary of a Wimpy Kid", authored by an American writer and computer games creator Jeff Kinney, and a graphic narrative "Tom Gates. Biscuits, Bands and very big Plans", written by an English writer Liz Pichon. Graphic narratives are shaped as diaries, being written by teenagers Greg and Tom. The specificity of the graphic narrative makes its unique technique of creation, which we qualify as narrative griffonage. Narrative griffonage – is a technique of verbal and non-verbal narrative construing. One of its peculiarities is its visual look, which resembles sketches/rough drawing of a child, and the letters type as if imitates a child/teenager handwriting. The narrator and the focaliser of the analyzed narratives are Greg and Tom. Graphic signs, pictures, page layout become graphic means of creation focaliser's point of view. Graphic means of creating visual imagery, like visual metonymy have been revealed. The role of pictures in sense-making and narrative creation has also been highlighted.

Key words: *narrative griffonage, narrative technique, narrator, focaliser, diary.*

Вступ. Сучасні наративи, адресатом яких є читач-дитина, вирізняються особливою технікою моделювання, що реалізується у їхній семантичній, графічній та загалом наративній організації. Численні роботи лінгвістів присвячені конструюванню *візуальних* наративів, у яких поєднується вербальна та візуальна складові у конструюванні смислу (Цапів, 2020; Arizpe & Styles, 2016; Nikilajeva & Scott, 2000; Nodelman, 2005; Page, 2010)*, коміксів* як виду секвентивних наративів, що мають свої правила побудови та імплементації смислів (Cohn, 2013; Kukkonen, 2013). У нашій роботі сфокусуємось на типах наративів, що є проміжною ланкою між ілюстрованими текстам та текстами-коміксами, які поєднують послідовні панелі і особливу граматику викладу сюжету.

Аналіз останніх джерел. Сучасні дослідження у царині наратології спрямовані на вивчення як вербальних, так і мультимодальних наративів, що ґрунтуються на здобутках класичної (Шмид, 2003), когнітивної (Fluderik, 2002) та мультимодальної наратології (Nørgaard, 2010). Аналізуванню підлягають сучасні художні наративи різних жанрів, як-от романи, казки, комікси (Page, 2010). На теренах української лінгвістики дослідження художніх текстів та кінотекстів все частіше здійснюється саме у річищі наратології, мультимодалістики та інтермедіальності (Цапів, 2020). Методологію аналізування графічних наративів розроблено з опертям на роботи Г. Креса та Т. ван Льовена (Kress & van Leeuwen, 2006), а також Н. Норгаард (Nørgaard, 2010).

Узагальнюючи теоретико-практичні роботи наратологів-класиків та дослідження науковців, які працюють у царині мультимодальної та когнітивної наратології, під наративом розуміємо історію про подію, що розгортається у художньому часі і просторі, з антропоморфними персонажами і яка оповідається наратором. Творення історії відбувається за допомогою вербальних та/або невербальних засобів, як-от тексту, графічних зображень, ілюстрацій, графічних вкраплень, кольорової палітри, гри з простором сторінки та шрифтом літер. Фокалізатором подій може виступати персонаж/спостерігач, тобто створювати конвенційний (natural) наратив (Fludernik, 2002), або ж предмет чи анімалістичний персонаж/спостерігач, утворюючи у такий спосіб неконвенційний (unnatural) наратив (Alber, 2016), який подає події крізь призму їх «незвичайного» бачення.

У художніх наративах для дітей правила неконвенційності не працюють. Тут навпаки, типовим оповідачем та персонажем може бути іграшка, анімалістичний та флористичний герой, які створюють дещо наївне бачення розгортання подій. Разом з тим, аналіз великого корпусу текстів, присвячених дітям, демонструє, що вилучити смисли з художніх наративів для дітей іноді значно складніше, ніж працювати з роботами, адресованими дорослій аудиторії (Цапів, 2020).

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний художній простір все частіше заповнюють художні тексти, виконані особливою технікою. Шрифт нагадує рукописний почерк дитини або підлітка, наявність метафоричного переосмислення певних явищ є мінімальною, синтаксична організація тяжіє до простих речень, асиндетичних конструкцій. Натомість унікальності таким текстам дають саме вкраплені зображення, ілюстрації, графічні позначки, гра з розміром літер і простором сторінки. Головне навантаження у творенні смислів переходить до невербальної складової наративу, де графіка і зображення є втіленням ідей дитини, його особливого бачення світу і власного внутрішнього світу (Цапів, 2018). У роботі сфоку-

суємось на виявленні специфічних вербальних та невербальних засобів творення наративів, виконаних технікою наративний грифонаж.

Одними з перших таких наративів, які здобули популярності у всьому світі читачів дитячого віку, є збірки коротких оповідань про Вімпі Кіда або Слабака, створенні американським письменником Джефом Кінні. Сам автор характеризує свій твір як роман у малюнках – *a novel in cartoons*. "Diary of a Wimpy Kid" (Kenney, 2010) що розлітався величезним тиражем у багатьох країнах, адже його переклади були зроблені більше ніж на 60 мов світу, є наративом нового формату, адже втілює історію звичайного хлопця Грега, який не є ідеалізованим персонажем, натомість робить помилки, сумнівається у власних силах, переживає падіння і злети. Створення персонажа нового покоління є свідченням певної демократизації художньої літератури, сприяє зближенню реального читача-дитини із художнім персонажем, який є таким же як і звичайні діти, не володіє магічними силами і не є улюбленцем долі.

Сам наратив змодельовано у формі щоденника, який веде Грег, нотуючи про події свого життя. Імплементація історії відбувається вербально та графічно, що у сукупності створює особливу техніку, яку ми кваліфікуємо як ***наративний грифонаж*** (франц. *griffonnage* – побіжні ескізи імпровізаційного характеру). Сутність такої техніки полягає у тому, що сторінка наративу виступає таким собі ескізом, на якому упорядковані або хаотично розташовані літери і зображення, їхня послідовність може бути довільна, розмір літер та стиль виконання малюнків можуть варіюватись від сторінки до сторінки. Зображення виконані у чорно-білих кольорах, що є майже дотичним ескізам митця, коли він створює свою роботу, не замислюючись над тим, що її хтось буде читати або роздивлятись. Наративний грифонаж наратор виконує наче для себе, фокусуючись на своєму баченні власної історії. Тональність наративу такого типу створюють саме малюнки, у яких закодовано важливі для наратора смисли (див. рис. 1).

У графічних наративах образність створюється саме завдяки зображенням та графіці, декодування яких розкриває смисли, що є важливими для розгортання сюжету. У наведеному рисунку (див. рис. 2) спостерігаємо реалізацію ***візуальної метонімії***, що одночасно слугує графічним засобом творення точки зору фокалізатора Грега. Його найкращого друга Роулі (Rowley Jefferson) зображено із квадратною головою, що реалізує натуру хлопця, який не вирізняється кмітливістю, каже багато дурниць і часто забуває важливі речі, які йому повідомляє Грег. Візуальний образ брата Грега Менні вирізняється задовгим носом і двома великими зубами, довгий ніс метонімічно відображає докучливість Менні (Manny Heffley) і його бажання знати зайві для нього речі, а два зуба символізують його юний вік, що є пріоритетним фактором для Грега, який сприймає брата як надокучливого малого зануду. Голлі Хіллс (Holly Hills), якій симпатизує Грег, зображена як мила тендітна дівчина із посмішкою та обличчі, а вектор її руху демонструє бажану прихильність до Грега.

Рис. 1. Художній наратив, виконаний технікою наративний грифонаж (Kenney, 2010)

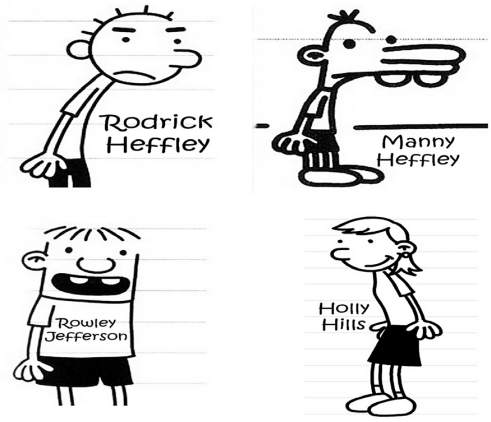

Рис. 2. Графічне зображення персонажів серії творів "Diary of a Wimpy Kid" (Kenney, 2010)

Наратором і фокалізатором зображуваних подій у художньому графічному наративі "*Tom Gates. Biscuits, Bands and very Big Plans*" (Pichon, 2018) є підліток Том Гейтс. Оповідь ведеться від першої особи однини і реалізується у вербальному тексті, графічних позначках/зображеннях та малюнках. Мовлення наратора тяжіє до спрощення і тотальної демократизації, що відбивається у простих реченнях, мінімізації або повній відсутності складних синтаксичних конструкцій, епітетів і загалом вторинних номінацій. Емоційності мовлення Тома сприяє широке використання саме графічних засобів, як от капіталізація слів або окремих літер, вкраплення різноманітних позначок, стрілок різного розміру, гра з шрифтом, насиченістю та кеглем літер.

У графічних наративах невеликий вкраплений у текст малюнок може заміщати ціле речення та передавати необхідні смисли. Такі малюнки можуть бути як конвенційними, так і індивідуально-авторськими (див. рис. 3).

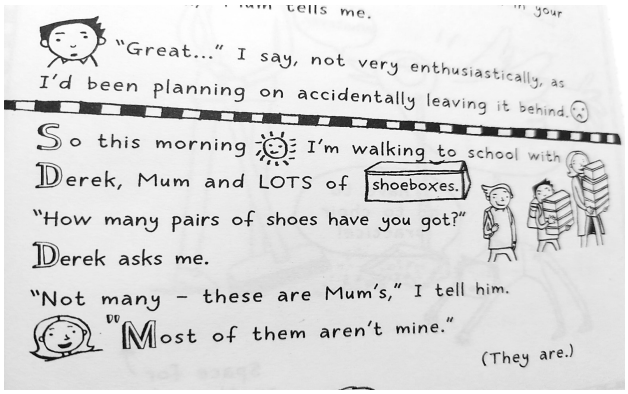

Рис. 3. Фрагмент графічного наративу "*Tom Gates. Biscuits, Bands and very Big Plans*" (Pichon, 2018)

Для відокремлення подій або днів тижня Том малює довгу лінію, що умовно розділяє сторінку його щоденника та дає можливість розпочати новий епізод його життя. У наведеному фрагменті (рис. 3) йдеться про звичайний ранок Тома, коли той йшов до школи із своєю мамою та другом Дереком: "*So this morning I'm walking to school with Derek, Mum and LOTS of shoeboxes*". Вкраплений малюнок сонця візуально передає сонячну і теплу погоду, яка була того дня, а вписане слово *shoeboxes* у малюнок коробки взуття відтворює ставлення Тома до неминучості нести незручний вантаж до школи, що також підсилюється капіталізацією слова LOTS, чого той не хотів робити і радше сприймав як примусовість, аніж позитивну ініціативу школи приносити матеріал для вторинної переробки.

Особливістю конструювання наративу у форматі щоденника є двовекторна взаємодія наратора із потенційним адресатом подій. З одного боку, щоденник створюється Томом для нотування ***власних*** подій життя, своїх відчуттів та вражень від подій, що з ним трапляються щодня. Разом з тим, у наративі наявні різноманітні прийоми створення художньої комунікації на рівні наратор – читач, що реалізується у використанні парантези "*Most of them aren't mine" (They are…)*, яка пояснює комічність ситуації та відповіді Тома саме для читача. Також у щоденнику Том залишає пусті сторінки і пропонує читачу самому написати або намалювати на них щось (див. рис. 4).

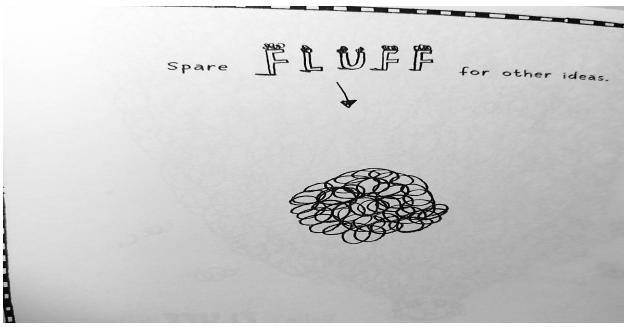

Рис. 4. Фрагмент графічного наративу "*Tom Gates. Biscuits, Bands and very Big Plans*" (Pichon, 2018)

Свої замальовки Том називає словом *doodle*, що має значення спонтанних нескладних малюнків-ескізів, які людина робить не замислюючись коли нудьгує або ще не точно знає що прагне намалювати. У такий спосіб наявні пусті сторінки імпліцитно спонукають читача-дитину заповнити їх власними малюнками або написами. Такий прийом сприяє залученню читача до наратованих подій, активізує інтерактивну взаємодію та одночасно створює його співавтором щоденника, адже робити такі замальовки не складно, кожна дитина здатна виконати таку пропозицію Тома.

У наступному наведеному фрагменті (див. рис. 5) через особливу типографіку та вкрапленні малюнки реалізується точка зору Тома як фокалізатора наратованих подій. Номінативна одиниця ME окрім капіталізації також

вирізняється зубчастим контуром, у який її вписано, що відтворює злість Тома від власної присутності при розмові його мами та Місіс Неп, що Том вважає недоречним та нудним *I have to STAY and listen to Mum and Mrs Nap chit-chatting about the school choir and* ***ME*** *for what seems like AGES*. Створення тіньового ефекту та сітки-павутиння, що звисає з літери S у слові AGES відтворює власне сприйняття Тома почутої розмови, яка йому вдається дуже-дуже довгою, наче за час її тривання може з'явитись навіть павутиння.

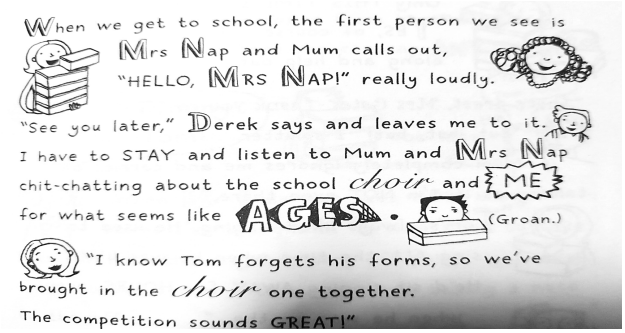

Рис. 5. Фрагмент графічного наративу "*Tom Gates. Biscuits, Bands and very Big Plans*" (Pichon, 2018)

Особливим шрифтом вирізняється лексична одиниця *choir* (хор), написана охайним майже витонченим почерком із нахилом та завитком на останній літері. Таке написання відбиває ставлення Тома до шкільного хору, який він вважає академічним співом, порівняно із гуртом Dog Zombies, у якому він співає разом з друзями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У науковій роботі досліджено особливу техніку конструювання графічних наративів, кваліфіковану нами як наративний грифонаж. Досліджувані художні тексти постають щоденниками підлітків, оповідь ведеться Я-наратором від першої особи однини, який одночасно виступає і фокалізатором наратованих подій. Графічні засоби постають способом творення точки зору фокалізатора за рахунок особливої типографіки, малюнкам, позначкам, заповненням простору сторінки та створення пустих сторінок. Таким наративам характерна активна комунікація наратора та читача, що сприяє залученню читача-дитини у світ наратованих подій, сприяє його інтерактивній взаємодії із персонажами наративу. Перспективним убачаємо залучення методології лінгвокультурологічного аналізування семантики тексту та її імплементації до дослідження невербальних засобів творення смислів та розгортання історії наративу, що дозволить визначити культурноспецифічні властивості текстів різних лінгвокультур.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цапів А. О. Текстово-графічні наративні техніки у когнітивному вимірі. *Науковий* вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика», 2018. 34 (2). С. 201–205.

2. Цапів А. О. Поетика наративу англійськомовних художніх текстів для дітей : дис. доктора філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2020. 419 с.

3. Шмид В. Нарратология. М. : Языки славянской культуры, 2003. 312 с.

4. Alber J. *Unnatural narrative: Impossible worlds in fiction and drama.* Lincoln and London : University of Nebraska Press, 2016. 330 p.

5. Arizpe E., Styles M. Children reading picture books: interpreting visual texts. London & New York : Routledge, 2016. 214 p.

6. Cohn N. The visual language of comics: introduction to the structure and cognition of sequential images. London, New Delhi, New York, Sydney : Bloomsbury. 2013. 221 p.

7. Fludernik M. An introduction to narratology. London and New York : Rouledge. Taylor and Francis group, 2002. 190 p.

8. Kinney J. *Diary of a Wimpy Kid*. London : Puffin, 2010. 218 p.

9. Kress G. & van Leeuwen T. *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). London and New York : Routledge Taylor & Francis Group, 2006. 321 p.

10. Kukkonen K. Contemporary comics storytelling. Lincoln and London : University of Nebraska Press, 2013. 231 p.

11. Nikolajeva M., & Scott C. The dynamics of picturebook communication. *Children's literature in education*, 2000. 31 (4), 225–239.

12. Nodelman P. Decoding the images: How picture books work. In P. Hunt (Ed.), *Understanding Children's literature*. London and New York : Routledge Taylor & Francis Group. 2005. P. 128–139.

13. Nørgaard N. (2010). New perspectives on narrative and multimodality. In R. Page (Ed.), *Multimodality and the literary text: Making sense of Safran Foer's 'Extremely loud and incredibly close'*. New York, London : Routledge Taylor & Francis Group, 2010. P. 115–126.

14. Page R. (Ed.). *New perspectives on narrative and multimodality*. New York, London : Routledge Taylor & Francis Group, 2010. 242 p.

15. Pichon K. *Tom Gates: biscuits, bands and very big plans*. London : Scholastic children's books, 2018. 272 p.

REFERENCES:

1. Tsapiv, A. O. (2018). Tekstovo-garphichni naratyvni tehniky v kognitivnomu vymiri [Textual-graphical narrative techniques in a cognitive dimension]. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Linguistics", 34 (2). C. 201–205. [in Ukrainian]

2. Tsapiv, A. O. (2020). Poetyka naratyvu anglijskomovnyh hudochnih tekstiv dlya ditej [Poetics of Narrative of the Anglophone Literary Texts for Children]: thesis for a doctor of philological science degree: 10.02.04 / V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv. 419 c. [in Ukrainian]

3. Shmid, V. Narratologiya [Narratology]. M. : Yazyki slavyanskoj Kultury, 2003. 312 c. [in Russian]

4. Alber, J. (2016). *Unnatural narrative: Impossible worlds in fiction and drama.* Lincoln and London : University of Nebraska Press.

5. Arizpe, E., Styles, M. (2016). Children reading picture books: interpreting visual texts. London & New York : Routledge.

6. Cohn, N. (2013). The visual language of comics: introduction to the structure and cognition of sequential images. London, New Delhi, New York, Sydney : Bloomsbury.

7. Fludernik, M. (2002). An introduction to narratology. London and New York : Rouledge. Taylor and Francis group.

8. Kinney, J. (2010). *Diary of a Wimpy Kid*. London : Puffin.

9. Kress, G. & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). London and New York : Routledge Taylor & Francis Group.

10. Kukkonen, K. (2013). Contemporary comics storytelling. Lincoln and London : University of Nebraska Press.

11. Nikolajeva, M., & Scott, C. (2000). The dynamics of picturebook communication. *Children's literature in education*, 31 (4), 225–239.

12. Nodelman, P. (2005). Decoding the images: How picture books work. In P. Hunt (Ed.), *Understanding Children's literature* (pp. 128–139). London and New York : Routledge Taylor & Francis Group.

13. Nørgaard, N. (2010). New perspectives on narrative and multimodality. In R. Page (Ed.), *Multimodality and the literary text: Making sense of Safran Foer's 'Extremely loud and incredibly close'* (pp. 115–126). New York, London : Routledge Taylor & Francis Group.

14. Page, R. (Ed.). (2010). *New perspectives on narrative and multimodality*. New York, London : Routledge Taylor & Francis Group.

15. Pichon, K. (2018). *Tom Gates: biscuits, bands and very big plans*. London : Scholastic children's books.